

САНА ОЛОХ

Х а н ы э т
1931 сүл алтынны
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 81 (6529).

1987 сүл. От ыйын 7 күнэ.

ОПТУОРУННУК

Сыаната
3 харчы

Сайылык быяна былдыаһыктаах

Оройуонга үтү ылыгы уонна го-
сударствога туттарыга сүл бастаан
ыйдарыгар таһаарылыгыт хаалы улам
улаатан иһар. Ситэ соботуопкаламматах
бородууксууа ыанныгы маччирэнтэ кө-
һөрбүт кэмэ өссө элбээбитэ, государство-
нон кытта ахсааныга нэс-күүс өссө
улааппыта дыксинини үөскээт буу-
луон табыллыбат. Оройуон сүл агар-
дары былаантан хаалыта—197 тонна.
Бу бөйөтө кыһынны биер ыйдаары үлэ-
бэ төгнөөх. Итинтэн 200 тонната агар-
дас «Чурапчы» совхозна тиксэр. Маны
таһынан сүл бастаан агарыгар олус
элбэх үтү (161 тонна) Субуруускай
аатынан совхоз ситэ атыылаабата. Ба-
лаһааныа адыс мөлтөдүн өссө биер
манын холобур көрдөрү: соботуолка
алта ыйдаары былаанн Холтооттон,
Чакыртан, Маралайыттан. Төлөйтөн
ураты отделениелар толорботулар.

Маччирэнтэ быяна былдыаһыктаары,
сайынны кэмэ фермага хас бирдин
күн күндүтүн билбэт киһи совхозтарга
суога чакчы. Ол эрэри ити ыйдартан
бирдэстэра, хомойуох иһин, кыһан ту-
һанылыбакка ааста. Онуоха айыла
согнообут ыраахтарын тумулук туттан
хаалыны быһаарар кэрэти буолуода.
Былбыл дымт хойутабытын, сорох са-
йылыктарга маччирэнтэ кыарааһын, хал-
танн ким да мөлдөөсөт. Сайынны се-
зонга бэлэмниини уонна ыһынны
маччирэнтэ көһөрөн олохсатар кэмэ
үгэ тэрээһин дыһаалар кэмгэр кыһан
туолбатахтара уопсай дыһалаа улахан
охсууну өнөрдө. Ол үлэ түмүгүр да көс-
төр: бас ыйыгар оройуон үрдүнэн 212
тонна үрүн илэ ситэ соботуопкалам-
мат. Фермаларга күнүздөй үлэни бэрэ-
дэстэһин, контуруоллааһын билгини да
кыһалыбакка турар, режим үгэ сирдэр-
гэ тутуһуллубат. Килэһин уонна Түөй
сорох фермаларыгар ый түмүтүннэр
дири бэл күнүтэ иккиһини ыал оло-
доттор. Карл Маркс аатынан совхоз са-
йылыктарыгар бостууктааһын кыһтар-
бакка ыһахтар ыһык көтүтөр, сүтэн ха-
тар түбэлтэлэр билгини да баар. Сар-
сыардаангы ыһык хойутатан үлэни сы-
рыппытыр, дыһа сыратын сыһаалаабат
ыһыксыттар совхозтарын эмиз кыра-
та суох ороскуонка төтүлөр, Оттон сүө-
һүгэ эһин аһылыгы ситиһи мөлтөдүн ту-
һууан этэ да барымыахха сөп. Уопсай
хаалыы сүрүн биричиинилэрэ итинниктэр.

Алта совхоз ыһага былбыт 50 сайы-
лыкка таһаарылыһа. Ити иһигэр Вит-
ники, Тамныкы курдук 11-дии ыһы-
ксыттыах. Туолбут, Тамаха курдук
10-нуу, Маандай, Хара Хомустаах кур-
дук 9-туу ыһыксыттыах олус улахан
сайылыктар бааллар. Итинник фермалары
сезон устата сөптөөх маччирэнтэни
хааччылар уустук. Маччирэнтэ хайы-
уыһа ыһахтар үөһүн эрэллэр. Холо-
бур, Хайырааска, Бураалыга, Томторго,
о. д. а. халтан маччирэнтэни сирдэргэ
сүөһү тоҥо-хана аһаабат буолла. Маны-
кык балаһааныада хайдах дыһаанар
ордук буолуой?

Бастатан туран, чугастаады ходоһалар
отторо хомуаларын кытта сүөһүнү хо-
дуһаа манын сылдыан маччирэнтэни са-
далыахха. Оттоммут ходоһа улам көнө-
нөтүн айы маныныгы маччирэнтэни оро-
со атыннык тэрийнэххэ сөп. Холобур,
улахан фермалартан хастыгы да ыһы-
ксыттыа ыһаһын быстах кэмгэ күрүө-
лээх-хаһаалаах сирдэргэ көһөрөн отор-
доһуну эрдэ садалыгар тоҥо сатамат-
тый? «Чурапчы» совхозка эрдэстэди
отордоһуну түөрт сиргэ тэрийнэргэ бы-
лаанныһаллар. Ыһады хаайарга, ыһага
аналлаах миэстэни бэлэмнээн эрэллэр.
Оттон, дыһгар, отордоһуа сөптөөх сир-
дэр, «Чурапчыга» эрэ буолбакка, совхоз
айы бааллар эбэт.

Билигин ыһахтар маччирэнтэ биризмэ-
лэрин төһө кыһаларынан уһатыахха
наада. Ону ситиһэр яһынтөн күнүздөй

үлэбэ эрдэ олохтоммут режими улары-
тан сарсыардаангы ыһык 7 чаастан, кү-
нүскүнү 12-тэн, кыһаһын 19-20 чаас-
тан садалыгар ордук буолуода. Ыһахтар
түүн олус уһунуок сытыарбакка 3
чаас садала үүрэн аһаппытынан барыах-
ха. Оттон сарсыардаангы уонна күнүскү
манын иһин ардыларыгар чугастаады
маччирэнтэ таһаарыахха, эбэтэр бу кэм-
гэ үчүгэй хаачыстыбалаах эһин аһы-
гы ситиһэххэ.

От ыйа—бостуукка сөмөй эппиэт-
таах кэм. Куһааска, үөн-көһүүр элбээбит
кэмгэр сүөһүнү тоторуу кыһаһынны,
ону тэгэ элбэх сыраны-сылбаны эрэйэр.
Бу үлэбэ түбэһиэх дыһу аһаһынтан
тутуһуохха. Билигин ферма айы опы-
таах бостуун, үлэһиттэргэ тыһын-өһүн
тиэрдэр бас-көс киһи баар буолуон наа-
да. Манык дыһу мүчү тутуһуохха,
киһилэр бу идэбэ иһтирээһин көрүөх-
хэ, учуоттуохха.

Маччирэнтэ мөлтөх кэмгэр эһин аһы-
лык суолтата өссө улаатарын умнумуох-
ха. Сүөһүтүтэр баччаанга диэри эһин
аһылык дьон аһтаан комбинорку ууга
суурайан ыһахха иһтирээһин муһуру-
нааллар. Онуоха сүөһү төһө бородууксу-
уны биэрэргэ учуокка ыһылыбат аһы-
лык биер тэһини үлэһитлэр. Мантан
ныһа ыһады төһө үтү биэрэһиннэ кө-
рөн 1 кг үүккэ 300 грами комбинорку
бэриллэр нуордатын тутуһуохха. Ыһа
быһыгар лабыктаны хомуйууну сада-
лыахха. Эһин аһылыгы хойунарныга,
састаабын туһаарыга кур от кырбала,
идириктилибит туорах бурдук эмиз ба-
рыа сөп. Эбэһин дыһатан да ситэр
кыах баар. Биер тыһынан эттэххэ, эһин
аһылыгы улахан суолта бэрилнэхтээх,
онуоха кыах барыта туһанылыахтаах.

Билигин — манньыксыттар ыһа ре-
жими уонна технологиһын хайдах ту-
туһалларын кытаанахтык контуруоллуур
кэм. Киһилэр биер киһи курдук туран
отторон үлэһитлэрэ ситиһилнэхтээх.
Ыһа дыһу кытта тэһи садалаабат,
уһатар-мэгэтэр, хойутатар киһини кыт-
та айаһаппат быһыы-майгы, бастатан
коллективка, биергэ үлэһит таһаары-
тарыгар үөһүүр ордук улахан суол-
татаах. Итин таһынан специалисттар бу
күнүртэ ферма айы контуруоллуур
ыһаһыгар тэрийэн ыһахтар үтү биэрэр
дөһүрдүрүн чуолкайдык быһаараллара
—булгучулаах көрдөбүл. Контуруол-
луур ыһа түмүктэриттэн көрөн ман-
ньыксыттар соруудахтарын, наада буол-
лаһына, үрдөтөн биэрнэххэ.

Үгэс курдук, үөрөххэ барар манньык-
сыттары үөрөнөһитлэр, быһылыгы вы-
лусуннигар солбуйан эрэллэр. Мантан
антах үтү-аһы дэлэтин яһаһар сүөһү
иһитини үөрүйэхтарын төһө түргэһини
баһылыһаларыттан улахан тутуһуахха.
Онон наставниктар, опытаах манньык-
сыттар, биригэһиридэр, зоотехниктар
эрдэргэ болгомтолоох буолаллара,
күнүтэ сүбэни-аманы биэрэллэр, кө-
мөлөһөллөр, үлэһити контуруоллуула-
ра эрэйиллэр.

Итэбэс-быһаас, ситэ-хото быһаарыл-
дыбакка турар болпуруостар фермалары
идеологическай, хааччылыгы кестеллэр
киһини дыксиннэрбэт буолуон та-
быллыбат. Ыһаата барбакка, фермалар
Кыһыл муһунтарын да холобурдуохха
сөп. Туох да кистэлэ суох, сорох сайы-
лыктарга «Кыһыл муһун» дьон аһы-
тыахха сатамат миэстэлэр иһтирээх аһы-
танан тураллар. Бу үлэни совхозтар
партомиара быһаачы контуруоллуула-
рыгар, партиянай тэриһтэлэртэн ирдэби-
ли күһүрдэллэригэр уолдыста.

Үүккэ сыһаары былааны толоруу бу
күнүртэ үлэ тэрээһини туһаарыга
хайдах дыһаалар ыһаһалларыттан
уонна иһилэр төһө утумнаахтык олохто-
нолоруттан улахан тутуһуахтарын ум-
нумуохха. От ыйа—быһаарылаах ый.
Бу кэмгэ маччирэнтэ быһаһын муһутуур
көдүүстээхтин туһаныахха!

Ходуһа хомуурга ыгырар

Оттооһун садаланна

«Мугудай» совхоз Ма-
ралайытаагы отделени-
ега былбыт 1900 тонна оту,
500 тонна дуһаны бэлэм-
ниэхтээх. Ити үрдүк со-
руктары толорорго муһу-
туур тэрээһиннэх буолуу
эрэйиллэр. Отделение ра-
ботчыдара, тэриһтэлэр
үлэһиттэргэ аһытат нади-
аһа дуһа быһыытыгар
үлэһитлэр. Дуһаны бы-
һы бу надиһаһа садала-
нан барар.

Бүтүн Д. Д. Васильев
салайар механизированнай
авенота хоту алаастарга
оттооһунга турунна. Зве-
но маршруттаах ходуһа-
ларыгар от үлүүтэ олус
мөлтөх, аһыга хойуу.

Н. ЖЕРГИН.

Лаабыр былааба тэлимниир

Кэрэ көстүүлээх Хонду үрөһэр Одылуун орто
оскуолатын отут үөрэнэһитлэрэ «Маяк» үлэ-сын-
ныалаа лаабырыгар түмүстүлэр. Маныа кыһыл бы-
лаах аһытат надиһаһаһа тэлимниир.

Лаабырга үһүс сыһын А. С. Тяпиков начальни-
ктыр. Итэһитлэринин опытаах үлэһиттэр М. М.
Федосеева, Т. Е. Федотова уонна СГУ-тан практи-
кага кэлбит Ф. М. Петрова үлэһитлэр. Наставник
В. А. Григорьев салаалатынан Меркурий Корякин,
Алена Клепечин, Валентин Попов уонна Зоя Ко-
сидемянская аатынан бириэмийэ лауреата Васи
Степанов 140 ыһаһын көрөллөр. Оттон отчуттарга
үһүс сыһын В. А. Попов наставниктыада. Сайын
устата 100 тонна оттуохтаахтар. 3 км усталаах
күрүүнү тутуһаахтар, быһах уонна дуһа бы-
һахтаахтар.

— Быһыл от үлүүтэ мөлтөх, — дири Валентин
Афанасьевич. — Күөх сага таһаан эрэри аһыга
бүтэрэри ыһаһа. Ону өрүсүһүн охсууну бүтүн са-
далыһыт. Оҕолор үкүлэрэ быһырыһын лаабырга
олорбут буоланнар охсууга опытаахтар.

Поярыһаң былбыл иһик сыһын үлэһит А. Г.
Протодьяконова ас эгэлэтин аһытыр. Ууларын
Таатта эһэригэр аһаһаах автомашина таһар.

Быһыл оһууһунт — шефтох Нерюнгри куораттан
уонтан таһа үөрөнөһит сыһыһаа кэллээхтээх, ки-
һилэргэ анаан биер көрүһү бэлэмнээбит, — дири
старшай итэһит Мария Михайловна Федосеева.

П. ОКОШНИКОВ.

Снимок: наставник В. А. Попов үөрэнэһитлэр-
гэ сүбэ биэрэр.

Автор фотота.

САНА БАЧЫЫМ

БАЧЫЫМНААХТАР:
Субуруускай аатынан сов-
хоз Болтонготоогу отделе-
ниетин «Эрчим» ферма-
тын бэдэрээтэһин үлэ-
һит ПАВЛОВТАР дьы-
кэргэннэрэ.

Билигин кэргэһини, Па-
влов уонна Афанасий Па-
вловтар, оҕолорбут: Зоя,
Александр, Екатерина,
Мария уонна күтүөппүт
Арсен Григорьев ССКП
КК тохсунньутаагы уонна
бас ыһыһаагы (1987 г.)
Пленуиһары ууттаах-
тын быһаачы олоххо ки-
лэһэн, үлэ отторон таһа-
арытат тосту үрдэтэр,
Улуу Октябры 70 сыл-
лаах юбилейи үлэбэ си-
тиһиллэрдэх көрсөр
«Ыһаһын үрдэтиһит со-
циалистическай эбэһа-
тиһиһа ыһыһабыт»

— сыһаарылыһыт 103
ыһаһыттыттан сайынны
түөрт ыйга хас бирдин-
лэрттэн 840 кг үтү ыһы
былааммытын 1000 кг
түөрдээхтэ; валовойһун
266 центнер онуугар 1030
центнери ыһыт, эбэтэр
былааммытын 164 цент-
нерини аһаһаһыт.

Эбэһаһаһыттыт ити
толорор сыһаһын үлэ
режими кытаанахтык ту-
туһуохпут, хас бирдин
ыһаһа 50 кг итэбэһэ
суох лабыктааах көөн-
нөһөрөнү күн айы онго-
он ситиһэхтэ, ыһахтар-
ыһыт маршруттаан, ма-
наан маччирэнтэни, кү-
һүнү отордоһуну тэри-
һиһэхтэ.

Байыһыт биер идэлээх-
тэриһит, оройуон бары
манньык фермаларын кол-
лективтарын биһиги ба-
чыһымытын өйүүлэригэр
ыһырабыт.

ПАВЛОВТАР дьы-
кэргэннэрэ.

БАТЫЛААЧЧЫЛАР:
Субуруускай аатынан сов-
хоз Хатылытаагы отделе-
ниетин Хаһас Эбэ са-
йылыгы бэдэрээтэһин
үлэһит КРИВОШАП-
КИННАР дьыкэргэннэрэ.

Ферма старшайа Семен
Кривошапкин. Бу коллек-
тивка иһин кэргэнэ Анна,
батылара Ульяна, Па-
расковья үлэһитлэр. Ки-
һитэри кытта Е. Кири-
лова, М. Атласова ман-
ньыксыттыһаллар. Сайы-
лыгы бас ыһыһа 4 күнү-
гэр көспүттэр. Сүбэлэһэн
баран Семен Семенович
бостуугунан аһаһыта,
Ити сүбүүлээх: бостуук
үлэһиттэн режим улахан
тутуһуахха, хайа уонна
туораттан эһин үлэһит
көрдөөбөһүн.

Кривошапкиннар сыл
устата бэдэрээтэһин үлэ-
һиттэ дуоһабардасыһа-
ра, Киһитэр 99 ыһады
тутуһтара, Итинтэн 60-
на төрөөбүтэ, 30-ча ыһах
кытараһа. Итиннэ осеме-
натор Т. П. Петрова бу-
руйдаах дьон түмүн онго-
ро охсортон тутуһуоһун.
Хаһас Эбэ сайылыгар са-
га снэһэллэр пуун тутуу-
та олус быһаарыт, Эргэ
пуун олус кыараһас, тыһа
курдаттыһа үрэр. Бас ыһыһы
26 күнүздөй туруһунан
43 ыһах снэһэллэһит.
Осемеһатор бэдэрээтэһэ
кытыһытат. Онон коллек-
тивы таһынан сылдыан
үлэһитиригэр «кыах» бэ-
риһиһит курдук.

Валовойһун күнүс 11
чаастан, кыһа уонна сар-
сыарда 6 чаастарга ыһа-
лар, Билиһи сырыттаһы-
тыһа 6 буолуо 15 күнү-
тэ иһиннэ ыһахтар кы-
һаһа ыһаһа киллэриһи-
биттэрэ.

Павловтар дьыкэргэ-
тэр оройуонга ыһыры-
ларын Кривошапкиннар
улахан снэһириннэн кө-
рүстүлэр. Охсуулаах үлэ-
һин өйүүргэ бэлэмнэр.

С. ИВАНОВ.

П. ПЕРМЯКОВ.

Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИМСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ.
г. Чурапча ул. Карла Маркса 24 «а» Тираж 3816 экз.